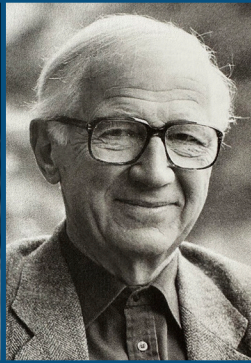
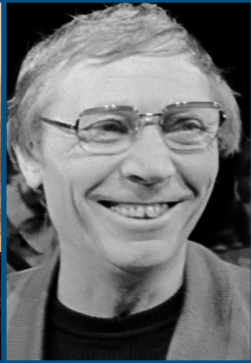
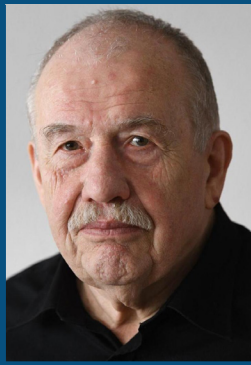

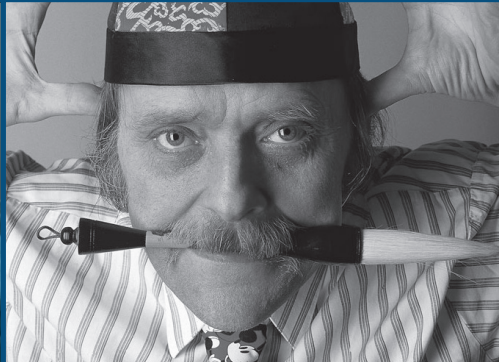
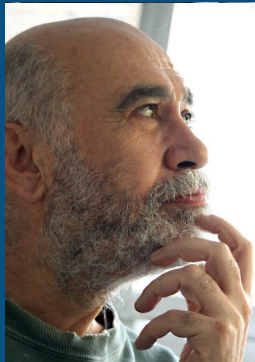
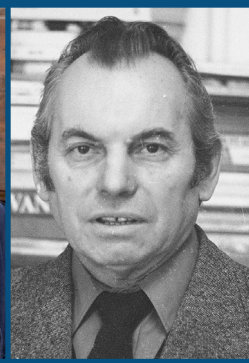
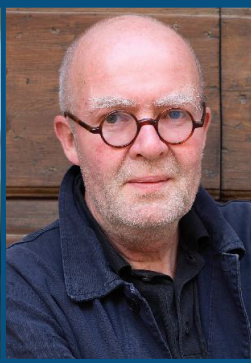
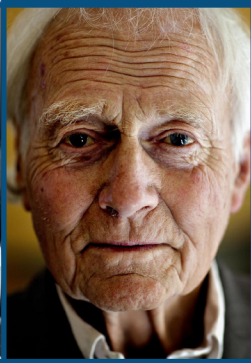
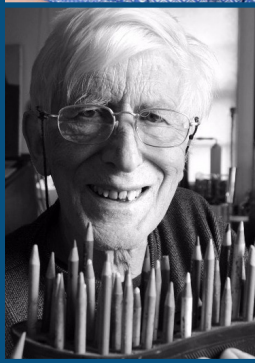

Національна секція
Міжнародної ради з дитячої
та юнацької книги (UAI BBY)

ХУДОЖНИКИ — лауреати Премії імені Г.К. Андерсена

Інформаційний список

iBbY

Національна секція Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (UA IBBY)
Національна бібліотека України для дітей

**ХУДОЖНИКИ —
лауреати
Премії імені Г.К. Андерсена**
Інформаційний список

Відповідальна за випуск
президент Національної секції Міжнародної ради
з дитячої та юнацької книги (UA IBBY)
А.І. Гордієнко

Укладач Н.А. Хльобас

Літературний редактор О.А. Кадькаленко

Комп'ютерна верстка Н.В. Ярчак, Р.Ю. Полевічок

Художники — лауреати Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена [Електронний ресурс] : інформ. список / Національна секція Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (UA IBBY) ; уклад. Н. А. Хльобас. — Київ, 2023. — 31 с.

Інформаційний список, підготовлений Національною секцією Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (UA IBBY), містить стислі біографічні дані та творчий доробок ілюстраторів – лауреатів Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена за 1966-2026 рр.

© Національна секція Міжнародної ради
з дитячої та юнацької книги (UA IBBY)
© Міністерство культури України
© Національна бібліотека України для дітей

Міжнародна рада з питань дитячої та юнацької книги (IBBY), заснована у Цюріху (Швейцарія) у 1953 році, є неприбутковою організацією, що перебуває під опікою ЮНЕСКО та ЮНІСЕФ і дбає про розвиток дитячого читання в усьому світі. Виконавчий комітет Міжнародної ради з питань дитячої та юнацької книги складається з 10 членів із різних країн та президента, якого обирають кожні два роки під час чергового конгресу IBBY. У своїй роботі IBBY спирається на принципи Міжнародної конвенції про права дитини, одним із головних положень якої є право дитини на загальну освіту та доступ до інформації. Конвенція містить окремий пункт про те, що всі держави-учасниці ООН «сприяють виданню та розповсюдженню дитячої літератури».

Місія IBBY:

- сприяти міжнародному порозумінню через посередництво дитячої книжки;
- надавати дітям усього світу доступ до книжок, які мають високі літературні та художні стандарти;
- підтримувати публікацію та розповсюдження якісних дитячих книжок, особливо у країнах, що розвиваються;
- забезпечувати підтримку й навчання усім причетним до світу дітей і дитячої літератури;
- стимулювати дослідження й наукові роботи у сфері дитячої літератури.

На сьогодні рада складається з 80 секцій, що діють у різних країнах світу. Українська секція IBBY функціонує з 1997 року.

Премія Ганса Крістіана Андерсена — це найвище міжнародне визнання для авторів та ілюстраторів дитячих книг. Щороку IBBY вручає премію Г.К. Андерсена автору та ілюстратору, творчий доробок яких є визначним внеском у дитячу літературу.

Премія для ілюстратора присуджується з 1966 року і складається із золотої медалі та диплома, вручених на святковій церемонії під час дворічного конгресу IBBY.

Меценатом нагород Андерсена є Її Величність королева Данії Маргрете II. Номінації на Премію Андерсена здійснюються національними секціями IBBY. Лауреатів Премії обирає визнане міжнародне журі з питань дитячої літератури.

ХУДОЖНИКИ-ІЛЮСТРАТОРИ –

лауреати Міжнародної премії імені Г. К. Андерсена

1966 рік

Алоїс Каріджет (Alois Carigiet, 1902–1985)

Швейцарський художник-ілюстратор, театральний сценограф, художник-декоратор, плакатист, письменник.

Народився в маленькому містечку Трун кантону¹ Граубюнден на півдні Швейцарії. У 1918-1923 рр. він навчався малюванню, декоративно-прикладному мистецтву, з 1923 року працював у рекламному агентстві. Вигравши кілька конкурсів і заробивши авторитет у колах художників-дизайнерів, у 1927 році Алоїс відкрив у Цюріху власне художнє ательє, де виготовляли святкові прикраси, рекламні та навчальні плакати, ілюстрації та карикатури для друкованих ЗМІ. Особливий успіх Каріджета принесли виготовлення діорам для швейцарського павільйону на Всесвітній виставці в Парижі 1937 року, а також розробка дизайну плакатів для швейцарської національної виставки «Ланді», що проходила в Цюріху в 1939 році.

Роботи Каріджета 1930-х років відображали повсякденні мотиви життя, а також враження від поїздок у Францію, Іспанію і Лапландію.

З 1940 по 1945 рр. художник працював з письменницею Селіною Чонц, створив ілюстрації до книжки-картинки з віршами «Дзвінкий Урслі» та до її сиквелів. У поселеннях кантону, де жила авторка, є звичай – навесні дзвонити в коров'ячі дзвіночки; найчастіше це роблять діти, і кожен з них бажає, щоб у нього був найбільший і найгучніший дзвіночок. Найперша книжка-картинка Каріджета «Дзвінкий Урслі» (1945) розповідає саме про цей звичай. Краса дикої природи, пригоди маленького втікача, почуття самотності, яке охоплює героя зоряної ночі в горах, тривога його батьків про зниклого сина, повернення в надійний домашній затишок — ці теми подано у книзі з неповторною новизною. У творчій співпраці Чонц та Каріджета вийшла ще низка книжок, у т. ч. «Флоріна та Дика пташка», «Заметіль» — сюжети про дорослішання підлітків та соціальну ініціацію. Але по-справжньому улюбленою стала історія про хлопчика Урслі саме завдяки ілюстраціям Каріджета, який володів унікальною манерою малювання, рідкісною здатністю дуже точно передавати образи головних героїв.

У 1965 році Каріджет розпочав нову серію книжок-картинок, з них три засновані на його власних дитячих спогадах. За першу з них — «Антон-козопас» — у 1966 році автор отримав Молодіжну книжкову премію Швейцарської асоціації вчителів.

Крім цього Каріджет ілюстрував шкільні хрестоматії для кантону Цюріха та чарівні казки кантону Грізонс, а також «Поклик предків» Дж. Лондона та інші книги.

Міжнародна рада з дитячої та юнацької книги 1966 року ухвалила рішення щодо введення додаткової номінації до Премії імені Г.К. Андерсена для найкращих художників-ілюстраторів дитячих книг. Першим її лауреатом цього ж року і став Алоїс Каріджет.

¹ Територіально-адміністративна одиниця Швейцарії.

1968 рік

Іржи Трнка (Jiří Trnka, 1912–1969)

Чеський художник, книжковий ілюстратор, сценарист, режисер-мультиплікатор. Народився у м. Пльзень. Мистецьку освіту отримав у Вищій школі прикладного мистецтва у Празі. Спочатку він презентував себе як сценічний художник, скульптор та графік. Але серед мистецтвознавців більш відомі його лялькові мультиплікаційні фільми і книжкові ілюстрації. Він започаткував кіностудію «Іржи Трнка і брати в мультиплікації», де створив лялькові і мальовані фільми, завдяки яким завоював міжнародне визнання. Іржи Трнка вважається засновником чеської мультиплікації. Багато дослідників та істориків кіно визнають його як видатного фахівця світового рівня у сфері лялькового фільму.

Іржи Трнка хотів зробити книги, де картинки, пов'язані в органічне ціле з текстом, стимулюватимуть у дитині фантазію. «Взагалі ілюстрації до дитячих книг здебільшого здавалися мені поверхневими, як ніби вони для автора — лише випадковий відступ від серйозної роботи. Я ніколи не мав такого підходу. Всі ілюстрації, зроблені мною для дитячих книг, — результат ясного творчого завдання, я вкладав в них все, що хотів передати».

Іржи Трнка проявив себе новатором, виступивши в кінці тридцятих років з ілюстраціями, схожими на дитячі малюнки, в книжці-картинці про неслухняне і вперте ведмежа «Ведмежа-Колобок». Дитячий світ знову з'явився в його поетичних ілюстраціях до казки Франтишека Грубіна «Лілія і Чаклунка-зима», в книжці «Зачаровані ворота», веселій казці про п'ятьох хлопчиків, що грають в саду за чарівними воротами з божевільним котом, п'ятьма дикими слонами і китом, який вміє читати і розмовляє арабською. Він також виразно проілюстрував музичну історію Прокоф'єва «Петрик та вовк».

Іржи Трнка любив казки і досяг вершин у роботі над ілюстраціями до них. Працюючи над казками Андерсена, він поєднував дитячу простоту з класичною витонченістю і театральними ефектами. Ілюстрації до казок братів Грімм витримані в стилі народного гумору, а «Тисяча і одна ніч» у виконанні художника вабить яскравими кольоровими картинками, прекрасними зразками перського стилю.

У 1963 році Іржи Трнка отримав звання «Народний артист Чехословаччини». А у 1968 році художнику присуджено Премію імені Г.К. Андерсена у номінації «Ілюстратор».

1970 рік

Моріс Сендак (Maurice Sendak, 1928–2012)

Американський дитячий письменник, художник-ілюстратор, продюсер, режисер, актор. Народився у Брукліні (Нью-Йорк, США). Стати художником-ілюстратором вирішив у дванадцять років після перегляду мультфільму «Фантазія» (студія «Дісней» 1940). Моріс Сендак не мав спеціальної художньої освіти, але уважно вивчав творчість інших художників, історію книжкової ілюстрації. Після закінчення школи Сендак працював оформлювачем вітрин у магазині. Згодом отримав перше замовлення – проілюструвати книгу Марселя Аїме «Чудова ферма» (1951).

У 1951–1962 роках Моріс Сендак проілюстрував понад 40 книг. У 1956 році з'являється перша книга «Вікно в кімнаті Вінні», де Сендак виступає не лише як художник, а й як письменник. Потім видає «Дуже-дуже далеко» (1957), «Записка на дверях Розі» (1958) та інші. 1963 рік став вирішальним у його долі. Художник створив книгу «Там, де водяться диковиська», яка принесла йому світову славу та була перевидана у багатьох країнах світу. Також він проілюстрував серію дитячих книг «Ведмежатко». У 1995 році за його ілюстраціями в Канаді зняли мультсеріал з 39 серій. У 2009 році відбулася прем'єра фільму за казкою Сендака «Там, де водяться диковиська». Його творчість поцінована чисельними престижними літературно-мистецькими нагородами: Медаль Кальдекота за книгу «Там, де водяться диковиська» (1964), Премія імені Г.К. Андерсена за ілюстрування дитячих книг (1970), Медаль Лаури Інглз-Уайлдер (1983), Меморіальна премія імені Астрід Ліндгрєн (2003).

Упродовж останніх років життя М. Сендак рідше повертався до книжкової ілюстрації. Він викладав, працював у кіно та на телебаченні, створював костюми та декорації для театральних постановок. Проте книга залишалася головним покликанням Моріса Сендака, його улюбленою справою.

1972 рік

Іб Спанг Олсен (Ib Spang Olsen, 1921–2012)

Данський письменник та ілюстратор, найбільш відомий багатьом поколінням данців як художник мультиплікатор та ілюстратор дитячих книжок.

Народився та виріс у Копенгагені. Першим місцем його роботи став відділ карикатур столичної профспілкової газети «Соціал-Демократен» (1942). У 1945–1949 роках навчався у Копенгагенській академії мистецтв та Школі графічної майстерності, згодом, у 1952–1961 роках, викладав у Бернадоцькій школі.

Все життя Олсена пов'язане з мистецтвом. Дитячі спогади стали натхненням для його жартівливих та гротескних графічних замальовок. Він ілюстрував книги інших письменників, складав власні, працював у кіно, театрі, на телебаченні, багато викладав, був членом комітету по роботі з дітьми при Міністерстві культури Данії.

Іб Спанг Олсен — майстер малюнку олівцем. Саме так починалися майже всі його ілюстрації — з малювання олівцем, який потім набував різнокольорового забарвлення. Роботи Олсена, сповнені різноманітних форм та деталей, цікаві, гумористичні та життєрадісні, передавали характер свого автора, який все своє довге життя відрізнявся дитячою цікавістю та жагою до знань.

У тісній співпраці з поетом Хальфданом Расмуссенем вийшло чимало книжок із дитячими віршиками-нісенітницями, на яких виросло не одне покоління данських дітей.

Не менш відомі і власні книжки Олсена: книжка-картинка про незвичайні пригоди маленького паровозика «Маленький потяг» (1954), казка з відлунням данського фольклору «Болотяниця варить пиво» (1957).

Олсен був активним членом Ради академій, яка пов'язана з Королівською датською академією образотворчих мистецтв, з 1982 по 1990 рік працював у комі-

теті Міністерства культури Данії з питань дітей та культури. За значні досягнення у створенні дитячих книжок Олсену тричі (у 1964, 1964 та 1967 роках) присуджено дитячу книжкову премію Міністерства культури Данії. У 1972 році за вагомий внесок в ілюстрування дитячих книг художник отримав Премію імені Г.К. Андерсена, а у 2008 — премію Дідлендалу за книжки для дітей.

1974 рік

Фаршід Месгалі (Farshid Mesghali, 1943 р.н.)

Іранський аніматор, графічний дизайнер, ілюстратор та письменник. Народився в місті Ісфаган в Ірані. У 1964 році, навчаючись в Тегеранському університеті, почав свою професійну кар'єру як графічний дизайнер та ілюстратор. Після закінчення університету вступив до Інституту інтелектуального розвитку дітей та молоді в Тегерані. З 1970 по 1978 створив більшість своїх мультфільмів, які були відзначені преміями, робив постери до фільмів, ілюстрував дитячі книги. У 1979 році переїхав в Париж і наступні чотири роки працював художником та скульптором.

У 1986 році Фаршід Месгалі переїхав до Лос-Анжелесу, де відкрив власну студію графічного дизайну. З 1990 по 1994 рр. створив серію творів мистецтва на основі цифрових фотографій. У 1994 році почав працювати на мультимедійну компанію в Сан-Франциско, створюючи та оформлюючи віртуальне середовище в інтернеті. У 1998 році повернувся в Іран, де став художнім редактором багатотомної монументальної роботи «Історія дитячої літератури в Ірані», перші два томи якої вийшли в 2001 році.

У даний час працює над скульптурами та монтажними проектами у своїй студії в Тегерані.

Коріння робіт Месгалі – в його культурі, а його дитинство і досвід, його теми і візуальна мова – універсальні, і можуть бути зрозумілі в усьому світі.

Художник створює ілюстрації до перських казок, комбінуючи елементи мистецтва сучасної ілюстрації та фольклорної традиції. Це виражається у використанні орнаменту та стилізації фігур. Ілюстратором також створено новий спосіб написання перського алфавіту.

Неодноразово талант Месгалі було відзначено престижними міжнародними нагородами, серед яких Почесна грамота за «Маленьку чорну рибку» (1968) та «Золоте яблуко» за «Араша-лучника» (1973) Братиславського бієнале, Перша графічна премія за «Маленьку чорну рибку» (1969) та відзнака «Критиків - початківців»² за роботу «Герой» (1971) на Болонському книжковому ярмарку; Спеціальний приз Венеціанського кінофестивалю за стрічку «Хлопчик, птах і музичний інструмент» (1973); Спеціальна премія на Канській виставці кінопостерів (1974); Спеціальний приз Московського кінофестивалю за короткометражні фільми для дітей та Гран-прі італійського фестивалю «Джифоні»³ за фільм «Подивись знову» (1975); Третя премія Варшавського бієнале (1977), нагорода «Нома» за книгу «Мій їжак, моя лялька і я» (1985).

² Critici in erba – премія Міжнародного дитячого книжкового ярмарку у Болоньї, що визначається журі, до складу якого входять діти. На нагороду номінуються твори у категоріях «8-11 років» і «11-14 років».

³ Giffoni International Film Festival є одним із найвідоміших дитячих кінофестивалів у світі. Він проходить у невеликому італійському містечку Джиффоні Валле Піана на півдні Італії. Починаючи з 1971 року, щорічно фестиваль відвідують понад 2000 дітей із різних країн світу.

У 1974 році Фаршід Месгалі отримав Премію імені Г.К. Андерсена за вагомий внесок в ілюстрування дитячих книжок.

2013 Месхалі обрано у якості одного зі світових майстрів «Комітету світових майстрів Кореї». Також він є членом журі Фестивалю анімаційних фільмів в Аннесі, виставки дитячих книг у Болонії, а також багатьох іранських фестивалів з культурології, живопису, графіки, видавництва та кіно.

1976 рік

Тетяна Мавріна (Tatiana Mavrina, 1900–1996)

Російська радянська художниця-живописець, графік, ілюстратор. Заслужений художник РСФСР (1981). Лауреат Державної премії СРСР (1975).

Тетяна Олексіївна Лебєдєва народилася в Нижньому Новгороді. У 1921-1929 роках навчалася у Вищому художньо-технічному інституті та Вищих художньо-технічних майстернях. Була членом групи «Тринадцять». З 1930 року використовувала як псевдонім дівоче прізвище матері — Мавріна. Займалася живописом, писала акварелі, ілюструвала твори Бальзака, Гофмана, Франса, Золя, Лермонтова.

Багато подорожувала старовинними російськими містами. Результатом цих подорожей стало видання книги-альбому «Шляхи-дороги» (1980), в якому зібрано акварелі і гуаші з видами заповідних куточків Росії —Звенигорода, Углича, Ростова, Ярославля, Павлівської слободи та ін.

Робота в змішаній техніці — темпера, гуаш, акварель — дозволяла в повній мірі реалізувати вроджене почуття кольору. З роками манера художниці змінювалася. Після війни Мавріна звернулася до світу народної творчості. Не піддаючись соцреалістичному впливу, вона обрала шлях близький до російського народного мистецтва, створивши власний, «Мавринський» почерк — декоративний, барвисто-радісний, пустотливий.

Багато працювала не тільки у живописі, а й у книжковій ілюстрації (оформила понад 200 книг). Багато разів ілюструвала казки А. С. Пушкіна: «Казка про мертву царівну і сім богатирів» (1946); «Руслан і Людмила» (1960); «У лукомор'я» (1961) та М.А. Булатова «Іван селянський син і чудо-юдо» (1953), «Морозко» (1956), «Сивка-бурка» (1956), «За щучим велінням» (1958) «Сонце, Місяць і Ворон Воронович» (1960). У 1969 році вийшла в світ «Казкова абетка». Деякі малюнки Мавріної покладено в основу невеликих оповідань, написаних Юрієм Ковальом. Відомі також і її роботи для театру і кіно.

В останні роки життя Тетяна Олексіївна Мавріна, вже не виходячи з дому, продовжувала працювати з пристрасною і життєствердною енергією, залишаючись вірною своїй життєлюбній та діяльній натурі.

Художниці присуджено Державну премію СРСР (1975) за цикл ілюстрацій до книг «Російські казки», «Казкова абетка», «Лукомор'я», «За тридев'ять земель», «Вітер по полю гуляє ...», «А. С. Пушкін. Казки» і станкову графічну серію «Казка. Батьківщина. Краса». У 1976 році Тетяну Олексіївну нагороджено Премією імені Г.К. Андерсена за вагомий внесок в ілюстрування дитячих книжок, а у 1981 році присуджено почесне звання «Заслужений художник РСФСР».

1978 рік

Отто Свен (Otto Svend, 1916–1996)

Данський художник-ілюстратор, автор книжок для дітей. Народився в Копенгагені. Почав малювати ще дитиною, рано вступив на вечірнє відділення Данської школи дизайну, згодом навчався в інших художніх школах Копенгагена та Лондона. Почав художню кар'єру з виконання замовлень на обкладинки дитячих книг і став одним із найбільш популярних книжкових ілюстраторів у Данії.

Роботи художника можна поділити на ілюстрації до казок (Г.К. Андерсена, братів Грімм, А. Ліндгрена й інших авторів) та книжки-картинки про життя дітей у різноманітних країнах у різні епохи, які художник складав сам. Його ілюстрації чудово відповідають атмосфері та подіям історії, ідеї тексту, розкривають світ почуттів, емоцій, уявлень персонажів, відображають як приватне життя, так і соціальні конфлікти. Бажання показати реальні сторони життя втілювалося в книзі з історичним сюжетом «Повінь», в якій описується руйнівна повінь у південній Данії в 1872 році на островах, де провів своє дитинство художник. Головні її герої – діти. Роботи художника відрізняють увага до деталей, данського пейзажу та розуміння ставлення дітей до чарівного світу казки. Все це надає їм неповторної оригінальності, поетичності та гармонійності. Книжки-малюнки автора про дітей у різних країнах цікаві та інформативні, містять драматичні епізоди і відрізняються багатством фантазії та деталей.

Ілюстровані художником книги втілюють мрію, яку він висловив, отримуючи Премію імені Г. К. Андерсена у 1978 році: «Коли ти намагаєшся передати текст в ілюстраціях, то прагнеш зробити малюнки, наповнені думками та почуттями, і випустивши їх у світ, сподіваєшся на відповідь — сподіваєшся, що ці ілюстрації пробудять схожі думки і відчуття у читачів...».

1980 рік

Акаба Сукіті (Akaba Suekichi, 1910–1990)

Японський художник-ілюстратор. Народився в Токіо. З 1931 року жив та працював у Маньчжурії, у вільний час займався живописом. 1939 року вперше відправив свої картини до виставки національного мистецтва Маньчжурії, де згодом тричі отримував спеціальні відзнаки. Повернувшись до Японії 1947 року, став вільним художником та двадцять років працював у відділі інформації американського посольства в Токіо.

Акаба самотужки засвоїв прийоми традиційного живопису, що вважається найбільш складним процесом. У 50 років (1961) він створив свою першу книжку-картинку «Каса⁴ Дзідзо⁵» за мотивами народної казки, а потім книжки «Онїроку⁶ та тесляра» та «Білий кінь», які стали дуже популярними.

У цих книжках-картинках художник втілює свою мрію – ілюструвати книгу тушшю (індійським чорнилом). Раніше ця техніка не використовувалася у дитячих ілюстраціях, оскільки вважалося, що діти люблять яскраві кольори.

4 Каса – конусоподібний капелюх різновид японського національного головного убору.

5 Дзідзо – улюблене та шановане в Японії народне буддійське божество, до якого звертаються з різними проханнями.

6 Онїроку або онї — в японській міфології великі злісні ікласті і рогаті людиноподібні демони з червоною, блакитний або чорною шкірою.

Обдарований ілюстратор з природним талантом до інтерпретації історій, він також був надзвичайно обізнаним у традиціях культури Японії та Китаю, у тому числі — в особливостях національного одягу. Його творчість є природним продовженням місцевих традицій, проте спостерігається легкий вплив швейцарського ілюстратора Фелікса Гофмана. Загалом підхід Акаби до художньої виразності був і класичним, і поетичним, що створило стиль, який захоплював серця дітей.

1972 рік став поворотним моментом у роботі художника. Він став наносити більш чіткі контури, а яскраві кольори, які він обирав для композиції, давали простір і певну легкість руху. Точне зображення своїх персонажів, розподіл дії на сцені, гумор, який спирається на багатотомову японську традицію, — усе це являє собою високе мистецтво сучасної японської картини.

У 1980 році Акаба Суекіті став першим лауреатом Премії імені Г.К. Андерсена з Японії.

1982 рік

Збігнєв Рихліцький (Zbigniew Rychlicki, 1922–1989)

Польський художник-ілюстратор, графік, плакатист. Народився в польському місті Ожехувка. Навчався в Краківській Академії мистецтв. У 1947–1948 роках працював у студії анімаційних фільмів у Лодзі та продовжував свою творчість як художник-ілюстратор дитячих книг. Працював також художнім редактором, керівником художнього відділу, заступником директора державного дитячого видавництва «Наша Ксенгарня» у м. Варшава. Проілюстрував понад 150 дитячих книжок. Художнє кредо Рихліцького засновано на переконанні, що дитячі книги мають особливу моральну та соціальну цінність, а ілюстрація повинна вводити дітей та підлітків у реальне життя та виховувати відчуття соціальної залученості. Рихліцький досліджував нові форми ілюстрації та розглядав книжкову графіку як галузь творчості, тісно пов'язану з живописом, національним та інтернаціональним графічним мистецтвом.

Декоративність і оригінальна стилізованість ілюстрацій Рихліцького ніколи не відволікають від основної ідеї книги. Ілюстрація, якою він її бачить, не зводиться до механічного копіювання літературного епізоду — він ніби створює самобутній графічний твір на основі літературної теми.

Збігнєв Рихліцький — лауреат більше 20 національних та міжнародних нагород та премій, серед яких відзнака «Меморіальна дошка» на Братиславському бієнале за ілюстрації до казки Л. Ф. Баума «Чарівник країни Оз» (1973) та Премія імені Г. К. Андерсена (1982). У своїй промові під час нагородження митець говорив: «Проблеми дитини, беззахисної перед обличчям драматизму сьогоднішнього світу, були й залишаються найважливішими для мене. У своїй роботі я постійно наголошував на особливій ролі мистецтва у формуванні юного характеру. Я підкреслював творчий внесок у реалізацію прекрасної ідеї — права на щасливе дитинство».

1984 рік

Анно Міцумаса (Anno Mitsumasa, 1926-2020)

Японський художник-ілюстратор, графік, живописець. Народився у невеликому місті Цувано на заході Японії. У 1948 році закінчив навчання у Педагогічному коледжі Ямагучі і до того, як серйозно присвятити себе малюванню, протягом декількох років викладав математику в початковій школі в Токіо.

Анно Міцумаса відомий як один із найбільш оригінальних художників-ілюстраторів дитячих книг. Свої картини він малює за допомогою олівця, туші і акварелі, а також створює колажі і гравюри на дереві. В його деталізованих ілюстраціях відчувається любов до математики та науки загалом, а також інтерес до зарубіжних культур. Роботи Міцумаса, які часто порівнюють із картинами голландського графіка М.К. Ешера, не лише насичені візуальними ілюзіями і парадоксами, а й демонструють надзвичайне почуття гумору художника. Більшість з його книжок містять приховані жарти та оптичні трюки, покликані як розважати, так і сприяти розвитку образного мислення про числа, підрахунок та складні поняття про час та простір.

Його перша книжка-картинка «Все шкереберть» (1968) — яскравий приклад гри з візуальним сприйняттям. Наступна — «Люди догори ногами» — містить ілюстрації, які передають зображення, що змінюються залежно від кута зору. Створюючи такі ілюстрації, Анно сподівався розвивати уяву юних читачів. Згодом виходить більш складна книжка-картинка («Абетка Анно»), де кожну літеру алфавіту супроводжує повносторінкова головоломка із зображеннями об'єктів, назви яких починаються з цієї букви.

У 1977 році художник опублікував «Подорож Анно», першу книгу із серії «Подорожі», де зображено його мандри Європою та США. Це мовчазна книга, розповідь у картинках, поетична медитація в оповідальній формі, де багато кольорових деталей. У цих книгах Анно сподівався передати своїм читачам універсальні повідомлення.

Анно як досвідчений живописець і графік виставляв свої творчі роботи на багатьох виставках у галереях та музеях. За художню творчість має численні нагороди та премії, серед яких Почесна нагорода газети Чикаго Триб'юн (1970), медаль Кейт Гринвей⁷ за «Абетку Анно» (1974), Премія Бруклінського художнього музею (1975), Бостонська премія «Глобус – Хорн» у номінації «Книжка с картинками» за «Абетку Анно» (1975), за «рахункову книгу Анно» (1977) та за «Подорож Анно» (1978), премія «Золоте яблуко» на Братиславському бієнале (1979), графічні премії (1978, 1980), відзнаки (1982) на Болонському книжковому ярмарку та Премія імені Г.К. Андерсена (1984).

⁷ Kate Greenaway Medal – щорічна британська літературна премія, яка присуджується за видатні ілюстрації до дитячих книг. Заснована у 1955 році Королівським інститутом бібліотечних та інформаційних працівників (CILIP). Названа на честь відомої художниці дев'ятнадцятого століття, відомої прекрасними дитячими ілюстраціями і замальовками.

1986 рік

Роберт Інпен (Robert Ingpen, 1936 р.н.)

Австралійський художник, письменник. Народився у Мельбурні. Отримавши художню освіту в Королівському технологічному інституті Мельбурна, працював як графік та ілюстратор у Науково-промисловій дослідницькій організації Британської співдружності націй, згодом у представництвах ООН у Мексиці та Перу. В Австралії писав фрески на будівлях, створював макети поштових марок, розробив дизайн прапора та герба для Північної Території.

У 1968 році Інпен почав кар'єру незалежного художника, переїхавши до Мельбурну, де згодом став відомим як ілюстратор, а також як автор дитячих книг та книг з історії Австралії. У 1974 році виходить друком книга «Штормовий хлопчик» Коліна Тіля, художник вперше виступає як ілюстратор дитячої літератури. Книгу було відзначено Першою премією премію Ради з образотворчого мистецтва.

Серед книжок-картинок, написаних та проілюстрованих Інпеном, — «Нікчемний ведмедик» (1986), «Ловець снів» (1995) та «Для кого цей світ» (2000). Сюжети цих книжок — казково-філософські; так, наприклад, у першій — два пошарпані плюшеві ведмедики, спостерігаючи, як їхні господарі дорослішають, а потім залишають їх, намагаються зрозуміти сенс власного існування в світі.

У 2007 році Інпен проілюстрував книгу Ліз Лофтхаус «Зіба прибула на човні», яку було номіновано на численні австралійські нагороди, у тому числі на премію Австралійської ради з дитячої книги та Премію Прем'єр-міністра Західної Австралії.

Ілюстрації художника реалістичні як за сюжетом, так і в історичному сенсі, художник уникає сентиментальності, але цілісність його бачення оголює емоційну правду оповідань. Через малюнки Інпен висловлює свою глибоку прихильність до незвичайної природі Австралії, особливо до її океанського узбережжя, річок та сільських краєвидів.

Чимало сюжетів Інпена запозичені з реального світу історичних подій та науково-технічних фактів, але в деяких книгах, таких, як чудова «Енциклопедія речей, яких ніколи не було», він поєднує історичні факти і багато з того, що називає «дивообразність»⁸ — здатність проникати за межу видимого.

Роберт Інпен створив та проілюстрував понад сто книжок, серед яких всесвітньо відомі «Пригоди Тома Сойєра» М. Твена, «Книга джунглів» Р. Кіплінга, «Аліса в країні чудес» Л. Керрола, «Острів скарбів» Р. Стівенсона, а також видання, присвячені сторіччю перших публікацій книг «Пітер Пен і Венді» Дж. М. Баррі та «Вітер у вербах» Кеннета Грема

У якості автора та ілюстратора Роберт Інпен отримав визнання як у рідній Австралії, так і в усьому світі. Серед нагород — Премія австралійської літератури (1980); визнання Дитячої книги року Ради дитячої книги Австралії за ілюстрації до книги «Ріка Мюррей Марія» (1980), Премія імені Г.К. Андерсена (1986). Цікаво, що у 1986 році нагорода стала цілком «австралійською» — у номінації «Ілюстратор» її отримав Роберт Інпен, а у номінації «Автор» того ж року було обрано австралійську письменницю Патрісію Райтсон, творчість якої теж ілюстрував художник. У 1989 році художник отримав австралійську медаль Дромкіна, дизайн якої, до речі, саме

⁸ Мовою оригіналу звучить як «whimagery».

він і розробляв у 1982 році. У 2007 році Інґпен став членом ордена Австралії «за заслуги перед літературою у якості ілюстратора та автора дитячих книг за художню майстерність та просвітництво...», а у 2016 — отримав першу в історії премію «за совокупність життєвих досягнень» від Ради дитячої книги Австралії.

1988 рік

Душан Каллай (Dušan Kállay, 1948 р.н.)

Словацький художник. Народився у Братиславі. У 1966-1972 навчався у Братиславській Академії художнього мистецтва, де продовжив свою діяльність, отримавши звання професора і обіймаючи посаду завідувача кафедри вільної графіки та книжкової ілюстрації.

Творчість художника, для якої характерні динамічна штриховка, виписування деталей, почуття образу та самотність атмосфера, протягом довгого часу є унікальним явищем як на словацькій, так і на міжнародній арт-сцені. Працює в жанрах графіки, книжкової графіки, дизайну еклібрику та поштових марок, живопису, частково в анімації та створенні плакатів. Душан Каллай — відмінний ілюстратор та колорист, чії роботи тісно пов'язані з феноменом кольору. Багатозначність ідеї книжки художник наповнює власною образною уявою. «Я живу своїм життям на кордоні, який розділяє мрію і реальність». Його творчість заснована на переконаності, що «світ набагато ширший, ніж той, який ми можемо бачити». Таким чином, кожна ілюстрована ним книга являє собою поглиблене дослідження за межами кордонів видимого світу.

Душан Каллай проілюстрував більше 200 книг зарубіжної дитячої літератури, в тому числі книги В. Скотта, братів Грімм, Л. Керрола, повну трьохтомну збірку казок Г. К. Андерсена, збірку казок «1000 і одна ніч». Також він є автором однієї з найкрасивіших у світі марок на релігійну тематику «1150-річчя приходу святих Кирила та Мефодія у Велику Моравію». Художник співпрацює з чеськими, німецькими, китайськими, японськими видавництвами.

Підтвердженням високої діяльності художника є значна кількість національних та міжнародних нагород. Загалом на сьогодні це майже 50 нагород та 14 дипломів, у тому числі Гран-прі на Братиславському бієнале за ілюстрації до книги Л. Керрола «Аліса в країні чудес» (1983), Премія імені Г. К. Андерсена (1988), неодноразові перемоги у конкурсі кращої книги року в Чехії та Словаччині та визнання «Найкраща марка у світі» на Віденській міжнародній філателістичній виставці WIPA (2002).

1990 рік

Лісбет Цверґер (Lisbeth Zwerger, 1954 р.н.)

Австрійська художниця. Народилася у Відні, вчилася у Віденському університеті прикладних мистецтв. Маючи бажання стати саме ілюстратором, вона спробувала себе у різних жанрах — класичної фантастики, казки, легенди, саги і небилиці. Як ілюстратор Цверґер дебютувала в 1977 році, обравши для роботи книгу «Дивне дитя» Гофмана. А згодом працювала над дивовижними ілюстративними інтерпретаціями творів Діккенса, Уайльда, Несбіт, братів Грімм, Андерсена, Керрола, Баума та середньовічних легенд, зокрема легенди про Тіля Уленшпігеля.

Описуючи свою діяльність як ілюстратора, Лісбет зазначила, що для роботи їй обов'язково потрібна певна історія. «Озираючись назад, я розумію, що проілюструвала масу історій мрійливих, таких як «Аліса в країні чудес», «Лускунчик і щурячий король», «Маленький Хевельманн», «Чарівник країни Оз», «Оле Лукойє», — втім улюбленими історіями художниці є ті, де поєднується меланхолічне та комічне, — «Додати до цього поєднання героя, що викликає жаль, але врятованого в кінці історії — ось яким повинен бути текст. Мої улюблені з цієї серії — це Скрудж Чарльза Дікенса, Привид з Кантервілля і Карлик-Ніс».

Роботи Цвергер ніжні, поетичні, ліричні, разом із тим сповнені здорового глузду та гумору, найчастіше виконані чорнилом та аквареллю, останніми роками художниця використовує і гуаш. Її ілюстрації до казок Андерсена поєднують дитячу простоту та глибину змісту. Працюючи над черговою історією, вона прагне передати в ілюстраціях колорит часу створення казки. Як було зазначено у промові голови журі на честь нагородження ілюстраторки Премією імені Г.К. Андерсена у 1990 році: «Коли Лісбет Цвергер малює, вона завжди упереджена. Вона на стороні гуманності. І тому їй під силу розкрити глибокий сенс казок і класичної літератури. Більш того, вона робить це, майстерно перетворюючи простір, бездоганно відчувачи колір, з несподіваним змішанням гумору і поезії, з танцюючими рухами її героїв, і це надає сучасне звучання того, що на перший погляд здається даниною традиції в роботі сучасного графіка».

Крім Медалі Андерсена доробок Лісбет Цвергер неодноразово було відзначено численними преміями: графічною премією Болонського книжкового ярмарку за ілюстрації до книги «Чудове дитя» Ернста Гофмана (1978) та відзнаками ярмарку за книги «Гензель та Гретель» Братів Грім (1980), «Дари волхвів» О. Генрі (1983), «Визволителі їх країни» Едіт Несбіт (1986), «Аліса в країні чудес» Л. Керрола (2000); почесним дипломом (1979, 1981 та 1983 роки) та премією «Золоте яблуко» (1985) Братиславського бієнале; премією журналу «Нью-Йорк Таймс» за найкращу ілюстровану книгу року: «Маленька червона шапочка» Братів Грім (1982), «Дари волхвів» О. Генрі (1983), «Чарівник країни Оз» Л.Ф. Баума (1996), «Ноїв Ковчег» Хайнца Яніша (1997); Австрійською мистецькою заохочувальною премією за дитячу та молодіжну літературу (1998).

1992 рік

Квета Пацовска (Kveta Pacovska, 1928-2023)

Чеська художниця і скульптор, ілюстратор дитячих книг. Народилася в Празі. З дитинства їй подобалося створювати різні красиві речі, демонструючи свій талант до мистецтва. У 1947 році закінчила Державну школу графічного мистецтва і продовжила професійну освіту в Академії мистецтв, архітектури та дизайну в Празі, де вивчала монументальний живопис. Своє перше замовлення отримала від редактора Державного видавництва дитячої книги, який шукав когось, хто зміг би проілюструвати дитячу книгу у стилі дадаїзму⁹. У 1964 році проілюструвала казки Карла Сандбурга: «Це така перлина, що я відчула честь ілюструвати цю книгу». Деякі її твори у той час не сприймалися, оскільки вважалися занадто

⁹ Дадаїзм — авангардистська мистецька течія початку ХХ століття.

сучасними і незрозумілими для дітей. Довгий час художниця не мала власної студії і займалася мистецтвом вдома на кухні та в підвалі. Пізніше, крім книжкових ілюстрацій, вона зосередилась на абстрактному живописі, створювала графічні картини, скульптури.

У 1983 році Квета Пацовська отримала нагороду «Золоте яблуко» на Братиславському біенале, що дозволило організувати власну виставку, яку відвідали представники німецьких видавництв. Одне з них запропонувало художниці співпрацю, завдяки чому світ побачили книжечки «Один, п'ять, багато» (1990) та «Зелений, червоний, всі» (1992) — яскраві приклади перетворення картинки на об'єкт, з яким діти можуть експериментувати. Книги мали успіх, художницю регулярно запрошували на відомі Франкфуртські та інші закордонні книжкові ярмарки. Згодом через видавництво вона вийшла на співпрацю з азіатськими країнами, де незабаром стала дуже популярною.

«Кожен день має колір», — вважає художниця. Її ілюстрації грайливі, сповнені фантазії та створені таким чином, наче з'являються в третьому вимірі. Пацовська малює фарбами, створює колажі й усілякі дивовижні композиції з паперу, який в її руках перетворюється на ігровий майданчик для захоплюючих експериментів, що поєднують уяву і текст.

Квета Пацовська сворила близько 60 різноманітних книг. Серед них є ілюстрації до творів Андерсена, братів Грімм, Міхаеля Енде. Художниця отримала ряд нагород за свою роботу, у тому числі Премію імені Г.К. Андерсена в 1992 році, а у 1993 році заслужила приз «Золота буква» в конкурсі «Найкрасивіша в світі книга» німецького фонду «Мистецтво книги» за свою книгу «Паперовий рай».

1994 рік

Мюллер Йорг (Müller Jörg, 1942 р.н.)

Швейцарський художник, графік, ілюстратор. Народився в Лозанні. Закінчив школу прикладного мистецтва в м. Цюріху і Білі, потім кілька років працював графічним дизайнером у Парижі. Його перша книга «Пейзаж, що змінюється» (1973) являє собою портфоліо малюнків, які зображують поступову урбанізацію ідилічної сільської місцевості. Робота мала величезний міжнародний успіх, що надихнуло Мюллера створити продовження — про руйнування міського пейзажу необмеженою і бездумною урбанізацією.

Більшість робіт художника створені у співпраці зі швейцарським письменником Йоргом Штайнером. Перший досвід їхньої співпраці — створення книги «Ведмідь, який хотів залишитися ведмедем» (1976). У цьому багаторічному партнерстві було створено декілька книг, які стали класикою. Наприклад, «Острів кролів» (1977), де Мюллер виявив себе прекрасним пейзажистом, з'єднуючи мрію і реальність у чудову реалістичну і водночас сповнену поезії композицію. До казки «Повстання тварин, або Нові міські музиканти» (1989) художник розробляє особливий кінематографічний стиль із дивовижними перспективами, що привертають увагу до деталей, із використанням чорного і флуоресцентного кольорів. Створивши переказ добре відомої казки Андерсена «Стойкий олов'яний солдатик», Мюллер відходить від класичного тексту та переносить історію в сучасний світ з його

екологічними проблемами. Митець надає перевагу книгам великого формату, де його мистецтво розкривається найбільш повно — і вшир, і вдалеч. Розвороти дають йому простір, можливість розбити сторінку, розділивши площу на кілька сегментів. Спектр кольорової гами художника широкий, але в кожній книзі є своя тональність. Однак, незалежно від формату, книги Мюллера порушують проблеми, що стосуються всіх: невміння передбачати наслідки своїх вчинків, втрати критеріїв дійсності, суперечливості розуміння свободи, відсутності уявлення про цінності життя і його сенс.

Творчість Йорга Мюллера було неодноразово відзначено престижними нагородами та преміями, серед яких щорічна Німецька молодіжна літературна премія (1974, 1990); відзнаки Болонського книжкового ярмарку за книгу «Пейзаж, що змінюється», ілюстрації до книги «Секрети бортового журналу» Ладислава Дворського (1974) та премія «Критиків-початківців» за видання «Петрик та вовк» (1986); Швейцарська дитяча та молодіжна книжкова премія (1977); Премія Макса і Мориця¹⁰ (1986). У 1994 році художника нагороджено Премією імені Г. К. Андерсена.

1996 рік

Ензікат Клаус (EnsiKat Klaus, 1937 р.н.)

Німецький художник-графік та ілюстратор. Народився в Берліні. Кар'єру художника розпочав у 1951 році як помічник дизайнера з реклами. 1954 року вступив до Училища прикладного мистецтва в Східному Берліні, де особливу увагу приділяв питанням поліграфії.

Малюнки Клауса Ензіката вперше з'явилися у 1960 році в тижневику з культури «Саннтаг», потім у сатиричному журналі «Уленшпігель». Незабаром художник став створювати суперобкладинки для одного зі східнонімецьких видавництв. У 1961–1965 роках Ензікат викладав в Училищі прикладного мистецтва, де раніше навчався сам, згодом став вільним художником, займаючись графічним і друкарським дизайном, але переважно ілюструванням книг.

Художник вважає себе співавтором книги; при цьому його малюнки виводять читача за рамки тексту. Ензікат — категоричний противник ілюстрацій, що створюють світ досконалої, але штучної гармонії. Він упевнений, що кожна картинка повинна містити певний драматизм, щоб спонукати читача замислюватися про суть того, що відбувається, та задавати питання. Унікальний стиль художника являє собою синтез книжкової ілюстрації та каліграфії. Його твори, наповнені безліччю деталей, виконані за допомогою акварельних фарб м'яких тонів із використанням тонких, складних ліній, що нагадують штрихування у гравюрах дев'ятнадцятого століття. Точна рука майстра відображає всі деталі одягу, вирази обличчя і навіть найдрібніші рухи. Дивовижні персонажі в історичних костюмах — миші і коти, вовки і павичі, вікторіанські джентльмени і селяни, хоробрі маленькі дівчатка і принцеси з'явилися на сторінках більш ніж ста книжок, проілюстрованих художником. Серед авторів книжок — брати Грімм, Дені Дідро, Марк Твен, Гете, Дж.Р.Р. Толкін, Т.С. Еліот, Герман Мелвілл,

За внесок у розвиток мистецтва Ензікат неодноразово нагороджувався призами та преміями різних книжкових ярмарок, біенале, конкурсів, серед яких пре-

¹⁰ Max-und-Moritz-Preis – престижна нагорода за графічну німецькомовну літературу.

мія «Золоте яблуко» (1973,1991) та Гран-прі (1979) Братиславського бієнале, Золота медаль Московської книжкової ярмарки (1975), Премія Ганса Бальцера (1985), Лейпцизька премія Гутенберга.¹¹ (1989), Німецька молодіжна літературна премія (спеціальна нагорода) (1995), Премія імені Г.К. Андерсена (1996), Гран-прі німецької Академії дитячої та юнацької літератури (2010) та ін.

1998 рік

Томі Унгерер (Tomi Ungerer, 1931-2019)

Французький художник, ілюстратор, борець за громадянські права, автор популярних книг для дітей і дорослих. Народився в Страсбурзі. Малювати почав з десяти років. Його дитячі сатиричні й водночас серйозні малюнки, що відобразили події Другої світової війни, пізніше доповнили автобіографічну книгу «На війні як на війні», опубліковану англійською мовою під назвою «Томі, або Дитинство під нацизмом».

У 1957 році вийшла його перша дитяча книга «Меллопи літають на аероплані», що відразу ж принесла успіх і популярність художнику. Загалом він опублікував понад 140 книг — від відомих дитячих оповідань, ілюстрованих мемуарів до соціальної політичної сатири та тематики для дорослих, які були перекладені 30 мовами світу.

У 1962 році в Берліні відкрилася перша персональна виставка митця. Згодом з успіхом проходять виставки по всій Європі. Томі Унгерер — непередбачуваний художник, а несподіванка — його головний прийом. Він вражає постійними змінами в стилі, порушенням табу, його власна манера — це яскраві, помітні деталі, м'які контури, пластичні форми, карикатурні замальовки, що втілюють різноманітні людські вади.

Унгерер відомий знаковими рекламними кампаніями та своїми політичними плакатами — проти в'єтнамської війни та расової несправедливості в 1960-х роках, проти ядерного озброєння, за вирішення екологічних проблем тощо. За громадську діяльність у 1990 році уряд Франції нагороджує його орденом Почесного Легіону, а в 1993-му за внесок у зміцнення франко-німецьких відносин уряд Німеччини — орденом «За заслуги». У 1992 році Американський Біографічний Інститут включає Томі Унгерера до списку 500 найбільш впливових людей світу.

У 1999 році вийшла книжка-картинка «Отто: біографія Плюшевого Ведмедика», в якій історію життя старого плюшевого ведмедика в Німеччині 30-х років (час гонінь євреїв і початок Другої світової війни) перенесено в сучасний хаос Сполучених Штатів. Текст і малюнки доповнюють один одного, а однією з особливостей сюжету є те, що шокуючі події мають позитивне вирішення завдяки доброзичливості, теплим стосункам та сподіванням.

У 2003 році Рада Європи призначає Томі Унгерера Послом доброї волі у справах дитинства та освіти. У 2007 році в його рідному Страсбурзі відкривається музей Томі Унгерера, якому він подарував понад 1500 томів книг з особистої бібліотеки. Це унікальний випадок в історії французького мистецтва, коли музей відкривався за життя художника. У 2009 році Архітектурна Комісія Ради Європи назвала цей заклад одним із десяти кращих музеїв Європи.

¹¹ Започатковано премію 1968 року у німецькому Майнці до 500-річчя від дня смерті Гутенберга.

Крім численних нагород за громадянську активність неодноразово відзначалася і діяльність Томі Унгерер саме яке дитячого ілюстратора. Так у 1967 та 1972 роках він отримав відзнаки на Болонському ярмарку дитячої літератури році, а у 1998 році став лауреатом Премії імені Г.К. Андерсена.

2000 рік

Ентоні Едвард Тюдор Браун (Anthony Browne, 1946 р.н.)

Британський письменник, художник-ілюстратор дитячих книг. Народився в Шеффілді, Великобританія. Навчався графічному дизайну в коледжі мистецтв. Дебютною книгою Брауна як автора та ілюстратора була «Через Магічне Дзеркало» (1976). Наступними книгами були «Прогулянка в парку» (1977), «Горила» (1983), «Голоси в парку» (1998).

Ентоні Браун – автор п'ятдесяти книг, які було перекладено 26 мовами. Його ілюстрації відомі у США, Мексиці, Венесуелі, Колумбії, Франції, Кореї, Італії, Німеччині, Нідерландах, Японії, Тайвані. У роботах Брауна помітний вплив сюрреалізму. Зазвичай кольорова палітра його книжок яскрава та є самостійним засобом для самовираження. Книги Ентоні Брауна піднімають досить серйозні теми. Він говорить про значущість людських відносин, про цінність часу, проведеного в спілкуванні з іншими людьми, про радість гри і дружби. Ці книги показують самотність і незахищеність дітей, які обділені увагою дорослих. Але книги Брауна не містять дискусій на теми моралі, художник пропонує інший шлях вирішення проблем — чарівну силу уяви. Часто ключовими образами його книг є горили або шимпанзе: «...горили здаються величезними, сильними, лютими істотами, а насправді це тварини ніжні, тендітні, чутливі». Художник підкреслює контраст між очевидною силою, велетенським розміром та чутливістю, теплотою і турботою, які життєво важливі для самосвідомості і виховання почуття власної гідності дитини та її емоційного розвитку. Так, у книзі «Горила» іграшкова горила оживає в мріях маленької дівчинки та стає їй гарним другом, яким ніяк не міг стати її рідний батько. А серія книжок про Віллі — це розповідь про невпевненого у собі, нудного шимпанзе, який за допомогою уяви вчиться сприймати себе справжнім, знаходить сміливість вийти за рамки і зробити речі, на які раніше не наважувався.

Також Ентоні Браун переповів і проілюстрував видання «Пригоди Аліси в країні чудес» (1988), «Кінг-Конг» (1994) і «Гензель і Гретель» (1981) та книги інших авторів, серед яких Ян Макьюан, Саллі Гріндлі і Джанні Хоукер.

Художник двічі здобував медаль Кейт Гринуей за книги «Горила» (1983) та «Зоопарк» (1992). Тричі отримував щорічну премію «Еміль» Курта Машлера за ілюстрування книг «Горила» (1983), «Пригоди Аліси в країні Чудес» (1988), «Голоси в парку» (1998). А у 2000 році став першим британським ілюстратором, який отримав Премію імені Г.К. Андерсена.

2002 рік

Квентін Блейк (Quentin Blake, 1932 р.н.)

Видатний британський художник, дитячий письменник. Народився у м. Сідкап, Великобританія. Скільки себе пам'ятає, завжди малював. Перші малюнки

художника публікувалися в журналі «Панч», коли Квентіну було лише 16 років. Блейк вивчав англійську літературу в кембріджському Даунінг-коледжі; отримав диплом Лондонського університету; в 1958-1959 роках навчався в художній школі у м. Челсі. Працював ілюстратором, робив обкладинки для журналів «Панч», «Спектейтор». У 1978-1996 роках очолював факультет ілюстрації в Королівському коледжі мистецтв, був старшим науковим співробітником і запрошеним професором.

1961 року вийшла друком його перша книжка для дітей «Дивовижний гудзик». З того часу Квентін Блейк ілюструє книжки — усього понад 320 книг різних авторів, серед яких Льюїс Керрол, Редьярд Кіплінг, Жюль Верн, Сільвія Плат, Джоан Ейкен, Роальд Дал, Рассел Хобан, Майкл Розен, Джон Йомен, а також 35 книжок власного авторства. Його малюнки смішні, зрозумілі, витончені, енергійні та несерйозні, рухи і пози героїв сповнені комізму.

Квентін Блейк здобув медаль Кейт Гринуей за ілюстрування книжки «Містер Магнолія» (1980), отримав премію «Еміль» Курта Машлера за ілюстрування книжки «Усі приєднуйтеся» (1990). У 1999 році він став першим Дитячим Лауреатом, свого роду представником дітей в Британії, якого обирає дитяче журі з дитячих письменників та ілюстраторів раз на два роки. У 2002 році отримав Премію імені Г. К. Андерсена, у 2012 йому була присуджено премію Елеонор Фардзон. З 2013 р. Квентіна Блейка посвячено у лицарі, а у 2014 р. він став кавалером Ордена Почесного легіону.

2004 рік

Макс Велтюйс (Max Velthuijs, 1923-2005)

Нідерландський художник і письменник, один із найвідоміших серед дитячих ілюстраторів Нідерландів. Народився в Гаазі. Під час Другої світової війни Велтюйс вивчав живопис та графічний дизайн в Академії образотворчого мистецтва. Після закінчення війни переїхав до Гааги і почав випускати політичні листівки, оформлював плакати, поштові марки, книжкові обкладинки, анімаційні фільми, рекламу. Кар'єра Велтюйса як ілюстратора і автора дитячої книги почалася в 1962 році з ілюстрацій до віршованої книги для малечі «Вірші, які ми ніколи не забудемо». Книга була настільки успішною, що через два роки він проілюстрував ще одну книжку дитячих віршів «А це — мавпа» (1964), що принесла йому міжнародне визнання як дитячому книжковому ілюстратору. Він швидко досяг успіху як художник-графік. Найвідоміша серія його книг «Кіккер» («Жаба») — це історії про Жабу та її друзів, що містять елементи казки і байки. Так само, як у традиційних байках, в його книгах є послання-мораль, яке представлено як загальна і універсальна істина. У цих байках Велтюйс використовував прості ілюстрації та дитячих персонажів — грайливу Жабу, яка носить смугасті шортики, та її друзів Свинку, Качку та Зайця — для ознайомлення дітей із такими темами, як дружба, вірність, упередження, страх, любов, і смерть. Кажуть, що у Нідерландах деякі закохані замість освідчення дарують один одному книжку «Жабеня закохалося», оскільки там все дуже зрозуміло розповідається.

Велтюйс став одним із найвідоміших ілюстраторів дитячих книжок у Нідерландах та отримав багато нагород. У 2003 році до 80-річчя ілюстратора було

організовано виставку його робіт. А у 2004 році він отримав Премію імені Г.К. Андерсена. Ця нагорода стала вершиною визнання його творчості. Після смерті художника у Нідерландах засновано премію, що носить його ім'я¹². Ця нагорода присуджується ілюстратору дитячих книжок раз на три роки. Премію було засновано в 2006 році і вперше вручено в 2007 році.

2006 рік

Вольф Ерльбрух (Wolf Erlbruch, 1948-2022)

Німецький художник-ілюстратор. Народився у м. Вупперталь. Освіту графічного дизайнера отримав у коледжі дизайну при університеті мистецтв Фолькванг міста Ессен, з 1974 року здобув визнання як ілюстратор у рекламній індустрії. Упродовж 1990-1997 років викладав мистецтво ілюстрації в Дюссельдорфському університеті прикладних наук, з 1997 по 2009 роки був професором кафедри архітектури та дизайнерського мистецтва Університету міста Вупперталь, з 2009 року — професор, викладач мистецтва ілюстрації в університеті мистецтв Фолькванг міста Ессен.

Вольф Ерльбрух почав ілюструвати дитячі книжки у 1980-х роках, а згодом і сам став автором книг для дітей. Перша його книга «Орел, який не хотів літати» з'явилася у 1985 році. Твори художника порушують непрості «дорослі» питання сенсу життя, існування, любові, вибору тощо, але подає він їх у простій, привабливій, дуже виразній, часом химерній та кумедній формі, що робить книги цікавими не лише для дітей, але й для дорослих.

Ерльбрух є автором та ілюстратором таких відомих книжок, як «Леонард» (1991), «Ведмеже диво» (1992), «Дрозд фрау Маєр» (1995), «Качка, смерть і тюльпан» (2007). Справжнім світовим бестселером стала книга Вернера Хольцварта «Маленький кріт, який хотів знати, хто наробив йому на голову» (1989), яку проілюстрував художник. У деяких з його книг є автобіографічні моменти. Так, книга «Леонард» про хлопчика, який долає свій страх перед собаками, частково натхненна його шестирічним сином Леонардом.

У книгах, які створив та ілюстрував Ерльбрух, однією з повторюваних є тема смерті. У книзі «Качка, Смерть і Тюльпан» (2007) зображується качка, що потоваришувала зі Смертю, а у «Небі для маленького ведмедя» Дольфа Верроєна (2003) ведмежа намагається знайти на небесах свого недавно померлого дідуся-ведмедя.

Мораль історій Ерльбруха, висловлена ним самим, полягає в тому, що люди повинні дивитися на себе збоку і приймати у собі навіть те, що може не таке й красиве, але є чимось особливим.

Чимало ілюстрацій Ерльбруха зроблені з використанням змішаної техніки і колажів. Головні герої ілюстрацій часто спотворені і іноді непропорційні, але, тим не менш, дуже впізнавані. З часом «Стиль Ерльбруха» став широко імітуватися як у Німеччині, так і поза її межами.

Твори письменника перекладено на більш ніж тридцять мов світу. Нині Вольф Ерльбрух — це культовий сучасний постмодерний німецький художник-ілюстратор, письменник, лауреат численних премій, серед яких Німецька літературна

¹² Max Velthuijs-prijs.

молодіжна премія (1993, 2003), відзнака (2001) та перемога у номінації «Художня література» на Болонському книжковому ярмарку (2004), Лейпцизька премія Гутенберга (2003), Премія імені Г.К. Андерсена (2006) та Меморіальна премія імені Астрід Ліндгрєн (2017).

2008 рік

Роберто Інноценті (Roberto Innocenti, 1955 р.н.)

Італійський художник, народився неподалік Флоренції. У 13-річному віці Роберто довелося залишити навчання у школі та піти працювати, щоб допомагати родині. Але велика пристрасть хлопця до малювання спонукала його у 18 років почати втілювати мрію — вирушити в Рим, де він вступив до анімаційної студії, робив театральні та кіноафіші, займався книжковим дизайном. Спеціальної художньої освіти Роберто Інноценті так і не отримав.

З початку 70-х рр. Інноценті повністю присвятив себе книжковій ілюстрації. Першою книгою, яка принесла художнику популярність, стала «Попелюшка» Ш. Перро. Ця робота відразу звернула на себе увагу не тільки високою майстерністю художника, а й оригінальністю трактування — художник переніс дію казки з чарівної країни в англійське село 1920-х рр. «Попелюшка» стала не тільки відправною точкою кар'єри Інноценті, але й певним стандартом ілюстрації класичної літератури. В цій книзі проявилися характерні риси стилю Інноценті — вишуканість і делікатність колірного рішення, впевненість ліній, увага до історичних реалій та точність у деталях. Акварельні малюнки художника часом здаються занадто реалістичними, майже фотографічно точними, а стримана кольорова гама не провокує надмірну емоційність сприйняття, а швидше налаштовує на вдумливе уважне читання і розглядання.

Одним із шедеврів митця вважається «Пригоди Піноккіо» — інтерпретація класичної дитячої книги К. Коллоді, де художник переміщує читача до Флоренції XIX ст., а ілюстрації нагадують голландський жанровий живопис — від komponування листа до використання кольору. Основна його техніка — акварель. Роберто Інноценті також ілюстрував такі твори, як «Лускунчик» Е. Гофмана, «Різдвяна пісня» Ч. Діккенса, твори О. Уайльда, Г. К. Андерсена, братів Грімм та багатьох інших дитячих письменників. Книги в художньому оформленні художника видаються в усьому світі, його ілюстрації удостоєні найпрестижніших міжнародних премій, серед яких «Золоте яблуко» на Братиславському Бієнале за книги «Роза Бланш» (1985) та ілюстрації до «Різдвяної пісні» (1991); медаль Кейт Гринуей за ілюстрації до «Пригод Піноккіо» (1988) та «Різдвяної пісні» (1990); відзнака у номінації «Графічна премія» за «Різдвяну пісню» (1991) та відзнака у номінації «Художня література» за книгу «Останній притулок» (2003) на Болонському книжковому ярмарку. У 2008 році Роберто Інноценті став лауреатом Премії імені Г. К. Андерсена, отримав нагороду «Країна іграшок» від Флорентійської Асоціації Піноккіо Карло Лоренцині, 2014 року за книгу «Маленька дівчинка у червоному» нагороджений «Призом Відьом»¹³

¹³ Prix Sorcières – щорічна французька літературна премія для творів дитячої літератури. Переможці визначаються ALSJ – Асоціацією спеціалізованих молодіжних книжкових магазинів та и ABF – Асоціацією французьких бібліотекарів.

2010 рік

Ютта Бауер (Jutta Bauer, 1955-2025)

Німецька письменниця та ілюстратор дитячих книг. З дитинства мріяла вивчитися на художника. У 1975 році вступила до Вищої художньої школи в Гамбурзі. Після закінчення закладу малювала плакати, комікси для журналів, а також працювала дитячим ілюстратором. Її першими проілюстрованими книгами стали підручники з англійської мови. З 1997 року почала писати та ілюструвати власні книги. Ідеї малюнків, за твердженням письменниці, часто народжуються уві сні, під час залізничних подорожей, у ванній кімнаті тощо.

У світі дитячої літератури вона дуже відома, адже ілюструвала книги найкращих авторів — Джеймса Крюса, Крістіне Нестлінгер, Кірстен Бойє, Пітера Гартлінґа та інших. Одна з її перших власних книжок — «Сельма» (1997) — про вівцю, якій відомий секрет щастя. Вона вийшла накладом 200 тис. примірників і була перекладена англійською, французькою, іспанською та японською мовами. Її роботи приваблюють веселою грою, гумором, рухом. Створені нею персонажі у книгах «Королева Фарб» (1998), «Сварлива мама» (2000), «Ангел для дідуся» (2001) не лише одразу запам'ятовуються, а й проникають у саме серце, залишаючись там назавжди. Серед її героїв весело та надійно, з ними є про що поспілкуватися, адже в душі вони усі трохи філософи та шукачі пригод.

Художня творчість Ютти Бауер неодноразово отримувала визнання на престижних конкурсах. Так у 1998 році книга «Королева фарб» отримала головний приз Тройсдорф¹⁴ за ілюстровані книжки, у 2001 році книга «Сварлива мама» стала переможцем Німецької молодіжної літературної премії у номінації «книга з картинками», а у 2009 році в рамках цієї ж престижної премії художниця отримала спеціальну нагороду за ілюстрації. У 2008 році Ютту Бауер було номіновано на Меморіальну премію Астрід Ліндґрен від Німеччини. А у 2010 році ілюстраторка отримала Премію імені Г.К. Андерсена. Журі премії в офіційному висновку зазначило, що творчість Ютти Бауер вирізняє «філософський підхід, оригінальність, креативність у поєднанні з дивовижним талантом знаходити спільну мову з маленькими читачами».

2012 рік

Петер Сіс (Sis Peter, 1949 р.н.)

Чеський письменник, художник-ілюстратор, який мешкає в Америці. Народився в м. Брно у сім'ї режисера. Виріс у Празі. Освіту здобув у Празькій академії прикладних мистецтв та в Королівському коледжі мистецтв у Лондоні. Свою кар'єру розпочав як режисер і у 1980 році став лауреатом кінофестивалю «Золотий ведмідь» у Західному Берліні за короткометражний мультфільм. Його кінороботи перебувають у постійній колекції Музею сучасного мистецтва в Нью-Йорку. У 1982 році Петер Сіс поїхав у Лос-Анжелес знімати фільм про Зимові Олімпійські ігри 1984 року, але проєкт було закрито. Сіс вирішив не повертатися на батьківщину й попросив політичного притулку в Америці. Він розробив багато книжкових обкладинок і плакатів, зокрема у 1984 році — знаменитий плакат для переможця премії «Оскар» фільму «Амадей», знятого режисером Мілошем Форманом. Саме з того часу він і став співпрацювати

¹⁴ Нагорода за ілюстровані дитячі та молодіжні книги присуджується містом Тройсдорф з 1988 року кожні два роки. Головний приз – 7500 €

з книговидавництвами, ілюструючи, а згодом і створюючи дитячі книги. Тисячі його малюнків опубліковано в багатьох друківаних виданнях США й за кордоном. Петер Сіс написав двадцять і проілюстрував понад 50 дитячих книжок.

Ілюстрації Петера складні, але візуально привабливі для читача. Як зазначили критики у книжковому огляді Американської бібліотечної асоціації: «його роботи не стільки є книжками-картинками, скільки маленькими дивами дизайну... майстерно виконані і зворушливі».

Творчість Петера Сіса неодноразово відзначена на міжнародному рівні. Так, його книги «Зоряний вісник Галілео Галілей» (1997), «Тібет. Таємниця червоної шкатулки» (1999) та «Стіна: зростання за залізною завісою» (2008) отримали почесні премії Кальдекота. У 2001 році художник отримав «Приз Відьом» за книгу «Мадаленка», у 2003 році — першим із дитячих ілюстраторів за виняткові досягнення та тривалу плідну творчу працю отримав престижну стипендію Мак-Артура, яку в США називають «грантом для геніїв», а 2004 року — перемогу у номінації «Нехудожня література» на Болонському книжковому ярмарку за книгу «Древо життя: книга, яка розповідає про життя Чарльза Дарвіна, натураліста-геолога і мислителя». Крім того, Петер Сіс є семиразовим лауреатом премії «Краща ілюстрована книга року» за версією журналу Нью-Йорк Таймс, нагороджений Бостонською премією «Глобус-Хорн» у 2008 році як автор та ілюстратор. У 2012 році ілюстратор став лауреатом Премії імені Г.К. Андерсена.

2014 рік

Роджер Мелло (Roger Mello, 1965 р.н.)

Бразильський ілюстратор, письменник, драматург. Змалку захоплювався читанням, малюванням та письмом, що у поєднанні з художнім хистом врешті сприяло вибору саме дизайнерської освіти. Мелло отримав ступінь індустріального дизайну та візуального програмування у Вищій школі промислового дизайну Федерального університету Ріо-де-Жанейро. Бразильське походження митця фактично стало однією з основних засад його творчості — ілюстрації художника дають можливість досліджувати історію та культуру Бразилії.

Творчість Роджера Мелло викликає захоплення як у дітей, так і у дорослих. Він проілюстрував понад 100 книжок, близько 20 з яких — власного авторства. Неповторний стиль та вишукане кольорове відчуття Мелло продовжують розширювати межі дитячої книжкової ілюстрації.

Рушійною силою роботи художника є необхідність розповісти історію, і він задовольняє цю потребу, не нав'язуючи порядку сприйняття, не моралізуючи і не повчаючи. Всі його книги присвячені поняттям часу та трансформації. Історії, які він створює, «живуть» між зображеннями і текстом, об'єднуючи їх в безперервному діалозі. Проте, у його роботі немає певного зразка; він не дозволяє читачеві формувати очікування, оскільки постійно грає з кольором, пропорціями та перспективою, експериментує з різними режимами малювання та вміє дивитися на світ одночасно очима здивованої дитини та досвідченого дорослого.

Мелло отримав світове визнання як ілюстратор, автор книжок з малюнками та дитячих книг, драматург та візуальний продюсер. Він має численні нагороди

Бразильського Національного фонду дитячої книги, серед яких «Мальба Тахан», «Луїс Жардим», «Офелія Фонтес», неодноразово був лауреатом премії Бразильської книжкової палати «Жабуті» (1993, 2002, 2005, 2007, 2010, 2016). Книги, проілюстровані Роджером Мелло, шість разів потрапляли до списку «Білі ворони»¹⁵: «Історія червоного дельфіна» (1996), «Бумба Меу Бой, Бумба»¹⁶ (1997), «Марія Тереза» (1998), «Я пам'ятаю» (2000), «Ана та берег річки: зізнання молодій Нау» (2004), «Корабель на ім'я Катарінета» (2005). У листопаді 2014 року Роджер як кращий іноземний автор в Китаї отримав Чжен Бочжун – Міжнародну дитячу літературну премію, а також нагороду в категорії «Найкрасивіша Книга Року Китаю». У 2010 році був номінований на Премію імені Г.К. Андерсена, а у 2014 — став її лауреатом.

2016 рік

Сюзанна Ротраут Бернер (Susanne Rotraut Berner, 1948 р.н.)

Дитяча письменниця та ілюстратор, народилася в німецькому місті Штутгарт. Графіку і дизайн вивчала в Мюнхені. З 1977 року працює в галузі книжкової ілюстрації і за цей час стала однією з найвідоміших німецьких дитячих письменниць та ілюстраторів. Добре відома серійними популярними дитячими книжками – віммельбухами, тираж яких у світі склав близько 500 тис. екземплярів у п'ятнадцяти країнах.

За свою кар'єру Сюзанна Бернер проілюструвала понад 80 книг для дітей та підлітків, а також створила близько 800 обкладинок. Ілюстрації Бернер на перший погляд дуже прості: яскраві, позбавлені об'єму, з чітко промальованим контуром. Однак за цією простотою розкривається багатоплановість її малюнків. Бернер проти надмірної перевантаженості малюнка: «Це трохи схоже на прикметники в тексті. Коли занадто багато описуєш, у читача не залишається простору, щоб вигадати щось самому і вжитися в ситуацію».

Найпопулярніші з книг Бернер — віммельбухи про Містечко (2003-2008). Це історії, в яких розповідають лише ілюстрації, практично без допомоги тексту. Гортаючи розворот за розворотом книги, читач ніби проїжджає центральною вулицею Містечка: через передмістя до залізничної станції, а потім до торговельного центру. На ілюстраціях можна роздивитися, що відбувається в кожному будинку — адже в будівлях, як в лялькових будиночках, немає передньої стіни. Персонажі переходять з книги в книгу, а іноді навіть зі сторінки на сторінку. Крім основних книг серії, що знайомлять з Містечком у різні пори року, а також вночі, існують розмальовки та книжки, цілком присвячені якомусь певному персонажу Містечка — «Моніка і Мінгус», «Ніко», «Поліна» тощо.

Також добре відома серія книжок художниці «Про зайця Кархена» (розпочато 2001).

Сюзанна Бернер — володар багатьох престижних нагород. У 1983 році отримала премію імені Селестіно П'єтті¹⁷; удостоєна Німецької молодіжної літературної премії за ілюстрації до книг «Недільна дитина» (1984), «Коли світ був

¹⁵ White Ravens – список 250 найкращих дитячих книжок року від Мюнхенської дитячої бібліотеки.

¹⁶ Bumba Meu Voi – традиційне бразильське театралізоване дійство, що перетворилося на загальнонаціональний фестиваль.

¹⁷ Премія від Німецького видавництва Deutsche Taschenbuch-Verlag, що носить ім'я швейцарського художника-графіка Celestino Piatti (1922-2007).

ще молодим» (1996), «Голі руки» (1998) та спеціальної премії за творчість (2006); 2009 року отримала премію мистецтва Швабінга¹⁸. Двічі отримала Нідерландську літературну премію «Срібний пензель»¹⁹ (1997, 2001). У 2011 році художниця номінована на Міжнародну літературну премію пам'яті Астрід Ліндгрєн, у 2016 отримала Гран-прі Німецької Академії дитячої та юнацької літератури. Тричі була номінована на Премію імені Г.К. Андерсена (2002, 2004, 2014), а у 2016 році стала її лауреатом.

2018 рік

Ігор Олейніков (Igor Oleynikov, 1953 р.н.)

Російський художник-ілюстратор, художник-постановник. Народився в м. Люберці. З 1979 року працював на кіностудії «Союзмультфільм». Брав участь у створенні відомих анімаційних фільмів, серед яких «Таємниця третьої планети», «Останнє полювання», «Жив-був пес», «Казка про царя Салтана». У 1986 Ігорю Юлійовичу надійшла пропозиція проілюструвати обкладинку дитячого журналу, формат малюнка передбачав швидке створення яскравого характерного образу в одній картинці — техніка, якою художник володів досконало. Відтоді почалося його співробітництво з видавництвами дитячої періодики. Згодом майстер зробив остаточний вибір на користь ілюстрації, оскільки вона дає творчу свободу та шанс спробувати реалізувати нездійснені анімаційні ідеї. За Олейніковим закріпилося звання «майстра динамічної композиції», адже він вміє вибудувати досконалу мізансцену, побачити композицію зі складного ракурсу. Художнику вдається балансувати на тонкій грані статичного мистецтва ілюстрації і живих картинок анімації.

Працює художник гуашшю, вважаючи її живим матеріалом, і сухим пензлем в особливій техніці, що створює фактурність і дозволяє оперативно вносити зміни в малюнок. Ілюстрації Олейнікова наповнені світлом і повітрям, мудрі, іронічні, атмосферні.

Художник проілюстрував більше 80 книг, серед них «Аліса в країні чудес» Л. Керолла, «Ніс» Гоголя, «Казки дядечка Римуса» Дж. Гарріса, «Хоббіт, або Туди і назад» Дж. Р. Р. Толкієна, «Балада про маленький буксир» Й. Бродського, «Пітер Пен» Дж. М. Баррі і багато-багато інших.

Сам художник визнає, що йому нецікаво ілюструвати книги про слухняних дітей і звичайні побутові історії. Інша справа — книги на кшталт «Всі біжать, летять і скачуть» Д. Хармса, де є можливість «розвернутися», «є динаміка і драйв ритму вірша, шибеники, всяка всячина і небувальщина».

У кожную книгу художник привносить своє ставлення до персонажу або до історії в цілому, тому через ілюстрації ми ніби читаємо між рядків, відкриваємо для себе прихований сенс оповіді.

Ігор Олейніков брав участь у книжкових виставках в Росії, Литві, Естонії, Німеччині, Тайвані, а також у Братиславській бієнале у 2003–2005 роках, у 2006 році отримав диплом на Таллінському триєнале ілюстрації країн Балтії.

¹⁸ Квартал Швабінг – район художників, письменників і музикантів, сучасний Монмартр м. Мюнхен.

¹⁹ Zilveren Penselen – нідерландський приз за кращі ілюстровані дитячі книги року, що минув. Щорічно вручається в червні разом із Zilveren Griffels – призом за кращі письмові дитячі книги. Журі обох премій оголошує почесні відзнаки.

Сьогодні Олейніков активно співпрацює з книжковими видавництвами Росії, Канади, США, Бельгії, Швейцарії, Італії, Кореї, Тайваню. У планах художника — ілюстрування книг для Японії та США. У 2018 році видатний художник-ілюстратор, удостоєний найвищої нагороди в галузі дитячої літератури — Премії імені Г.К. Андерсена.

2020 рік

Альбертіне Зулло (Albertine Zullo, 1967 р.н.)

Відома у професійних колах просто як Альбертіне – швейцарська художниця, що спеціалізується на ілюструванні дитячих книг. Народилася у 1967 році в селищі Дардагн поблизу Женев. Вивчала декоративне і візуальне мистецтво в Університеті Женев, отримавши диплом у 1990 році, одразу ж відкрила студію трафаретного друку і відтоді бере участь у виставках як у Женеві, так і по всьому світу. З 1991 року розпочала кар'єру журнального ілюстратора, співпрацювала з багатьма видавництвами у Швейцарії і Франції. У 1996 році одружилася з письменником Джермано Зулло — їхня плідна співпраця стала прикладом успішної сімейної справи. З 1996 до 2016 року викладала трафаретний друк у Женевському університеті мистецтва та дизайну (HEAD).

Альбертіне визнає, що не думає про читачів, коли працює над книжкою. Всю увагу приділяє малюнку, щоб ідея, історія і наратив поєдналися в одне органічне ціле. З-під її пензля регулярно з'являються численні симпатичні довготелесі персонажі, які оселяються у журналах, афішах, альбомах та дитячих книгах. Альбертіне вважає себе, перш за все, художницею: авторство своїх книг вона ділить із чоловіком. «Я можу скласти історію, придумати персонажів, але тільки Джермано може створити хорошу сюжетну канву». Втім, деякі книгознавці вважають її повноцінним автором книжок: «Вона надає кожному зображенню різні шари, які, в свою чергу, пропонують читачеві кілька рівнів інтерпретації. Вона може бути спочатку ілюстратором, але вона також є повноцінним автором». Першим великим успіхом творчо-сімейного дуету була книга про корову-спортсменку «Марта та велосипед» (1999). За першою книгою пішли й інші: художниця відправляла відважну Марту подорожувати й іншими способами: пішки, на повітряній кулі і навіть в батискафі. Спільно з чоловіком Альбертіне опублікувала близько 30 книжок для дітей. Особливість цих книжок полягає у тому, що вони постійно ставлять питання, а не відповідають на них; більшість їхніх історій так і завершуються питанням. Такий підхід дає змогу читачам самостійно рефлексувати після того, як останню сторінку книги вже перегорнуто.

Разом із Джермано Зулло Альбертіне вигадала цілу серію великоформатних книжок-картинок, надрукованих на цупкому картоні. Вони майже не містять слів, але мають дуже багато персонажів, з якими відбуваються різні кумедні історії. Художниця пропонує малюкам, адже серія розрахована перш за все на них, знайти на кожному розвороті вже знайомих героїв і зрозуміти, що з ними трапилося цього разу. Є й персонажі, які переходять із книги в книгу: хлопець і дівчина знайомляться в альбомі «На морі», (2008), а в книжці «В горах» (2011) у них вже з'являється дитина. В ілюстраціях Альбертіне колір не менш важливий, ніж малю-

нок: навіть альбом без слів про зиму в горах у неї вийшов яскравим. Її улюблена техніка – гуаш у поєднанні з кольоровими олівцями. Художниця не проти малювання на комп'ютері, але переконана, що за красивою акуратною картинкою ні в якому разі не можна забувати про логіку оповіді, про зміст і про те, що ж автор хоче сказати читачам.

Творчість художниці неодноразово відзначена різноманітними нагородами та преміями, серед яких премія «Золоте яблуко» на Братиславському біенале за книгу «Марта та велосипед» (1999), Швейцарська дитяча та молодіжна медіапремія²⁰ за книгу «Чутка про Венецію»(2009), «Приз Відьом» за книги «Птахи» та «Радість читання» (2011), визнання книги «Маленька пташка» однією з 10 найкращих ілюстрованих книг 2012 року за версією «Нью-Йорк Таймс», перемога у номінації «Художня література» на Болонському книжковому ярмарку за книгу «Мій маленький» (2016). У 2020 році нагороджена Премією Г.К. Андерсена.

2022 рік

Сюзі Лі (Suzy Lee, 1974 р.н.)

Сюзі Лі – корейська художниця та ілюстраторка книжок із картинками, народилася й виросла у Сеулі. У 1996 році отримала ступінь бакалавра у галузі живопису в Сеульському національному університеті. Свою професійну кар'єру почала як ілюстратор текстових книжок, але незабаром захопилася книжками з картинками, поринувши в їх художній світ. У 2001 році отримала ступінь магістра книжкового мистецтва в Кемберуеллському коледжі мистецтв у Лондоні. Першою опублікованою книгою став її випускний проєкт «Аліса в країні чудес» (2002 рік) — книга була видана у Швейцарії і визнана однією з «Найкрасивіших швейцарських книг». З того часу Лі опублікувала понад 30 книг. Вона також очолює проєктну групу Vasance, створюючи та публікуючи книги з різноманітними темами та новими художніми висловлюваннями у співпраці з іншими художниками ілюстрованих книг. Лі постійно вивчає способи розширити та поглибити взаємодію з читачами. Для Сюзі Лі чарівність книжок із картинками полягає в їхній здатності передавати найпростіші істини у простій, але вишуканій манері, тому вона проводить різноманітні експерименти у царині мовчазних книжок, аби продемонструвати цю чарівність. Вона використовує широкий спектр матеріалів від ручки, олівця, вугілля, акварелі до акрилу, а також різні художні прийоми, включаючи колаж та естамп, залежно від книги, над якою працює. Їй особливо подобається використовувати деревне вугілля.

Критики вважають її художницею, яка досліджує задоволення та протиріччя, що лежать між реальністю та фантазією. Найбільше уваги світу вона привернула трьома роботами – «Дзеркало» (2003 р.), «Хвиля» (2008 р.) і «Тінь» (2010 р.). Вони об'єднані у «Трилогію кордону», де Лі використала переплетення сторінок по центру книги як засіб створення оповіді, що пе-

²⁰ Schweizer Kinder- und Jugendmedien-Preis – Нагорода від швейцарських фахівців у галузі дитячих ЗМІ у 10000 швейцарських франків для переможця та у 2500 – для представників короткого списку номінантів. Номінуються друковані або електронні ЗМІ для дітей та підлітків.

ретинає межі між реальністю та фантазією. «Хвиля» та «Тінь були» названі New York Times найкращими ілюстрованими дитячими книгами 2008 та 2010 років. «Хвиля» також нагороджена золотою медаллю за оригінальне мистецтво від Товариства ілюстраторів у 2008 році. Цікаво, що у цій книзі художниця змогла досягти неймовірної виразності використовуючи лише три кольори та лінію.

Результатом співпраці Сюзі Лі з американським дитячим письменником Бернардом Вабером стала книга «Запитай мене», що увійшла до списку «Відомих дитячих книг» New York Times 2015 року. У 2019 році Сюзі отримала 60-ту премію корейської культури, у 2020 – її книга «Річка» увійшла до Почесного списку IBBY, а книга «Літо» отримала приз на Bologna Ragazzi Awards 2022.

У 2016 році Сюзі Лі увійшла до короткого списку, а у 2022 році стала першим представником Південної Кореї, удостоєним Премії імені Г.К. Андерсена.

2024 рік

Сідні Сміт (Sydney Smith, 1980 р.н.)

Сідні Сміт народився 1980 року у сільській місцевості Нової Шотландії (Канада). Навчався в Коледжі мистецтв і дизайну Нової Шотландії у Галіфаксі, отримав ступінь бакалавра образотворчого мистецтва у 2006 році. Після закінчення навчання кілька років жив у Галіфаксі, де створював постери та обкладинки альбомів для музикантів східного узбережжя та співпрацював у виробництві музичного короткометражного фільму «Horska» (2013).

Кар'єру ілюстратора дитячих книг розпочав із замовлення видавництва Nimbus проілюструвати перевидання поетеси Шері Фітч «Mabel Murple» («Мейбл Мерпл», 2010), «There Were Monkeys in My Kitchen» («На моїй кухні були мавпи», 2011), та «Toes in My Nose: And Other Poems» («Пальці в моєму носі: та інші вірші», 2012). Згодом переїхав у Торонто, де видавництво Groundwood Books запропонувало йому проілюструвати книжку «Sidewalk Flowers» («Квіти на тротуарі» 2015 – задумом визнаного торонтського поета Джона Арно Лоусона). Тоді він вирішив написати й проілюструвати власну книжку «Маленький у місті» (2019), після чого отримав національне та міжнародне визнання за міську енергію своїх книг – обидві отримали премію Governor General's Literary Award for Young People's Literature – Illustrated Books²¹. «Маленький у місті» також був удостоєний нагороди – медалі Кейт Гринуей і Німецької молодіжної літературної премії. Мовчазна книжка «Квіти на тротуарі», у якій показано шлях маленької дівчинки через місто, обрана Секцією IBBY Канади як привітний подарунок для сирійських біженців, що прибули в Канаду. «Ілюстрації можуть керувати тим, як читається історія, і можуть додати словам ваги або перевернути їх догори дном. Там багато сили», – Сідні Сміт показує складні і подекуди тривожні емоції, але також виражає повагу до читача –

²¹ Літературні премії генерал-губернатора (GGBooks) відзначають літературу та надихають людей читати книги авторів з Канади. Вони забезпечують фіналістів і переможців грошовою винагородою та визнанням колег і читачів по всій країні

чи то дитини, чи то дорослої людини, яка відчуває ці емоції. Він використовує різноманітні техніки, але найчастіше чорнило та пензель. Його ілюстрації до книг «The White Cat and the Monk» («Білий кіт і монах») Джо Еллен Боргарт (2016), «Town Is by the Sea» («Місто біля моря») Джоанн Шварц (2017) та «I Talk Like a River» («Я говорю, як річка») Джордан Скотт (2020) отримали визнання; у 2018 році за книгу «Місто біля моря» – медаль Кейт Гринуей. Також Сідні Сміт має чотири відзнаки за кращі ілюстровані дитячі книги від New York Times/New York Public Library (2015, 2016, 2017 та 2019 роки) та відзнаку New York Times Kids Notable (2018). У 2024 році удостоєний медалі Г.К. Андерсена.

Сідні Сміт повернувся до Нової Шотландії, де продовжує шукати та відтворювати «миті возвеличення, знайдені в непомітних місцях».

2026 рік

Цай Гао (Cai Gao, 1946 р.н.)

Китайська художниця, ілюстраторка дитячих книг. Народилася 1946 року в місті Чанша (провінція Хунань) у багатодітній родині. У домі мешкали три покоління; дід служив повітовим начальником, батько працював перекладачем. Значний вплив на формування художниці мала бабуся, яка знала багато народних історій і казок, що згодом стали основою її творчості.

Закінчила Хунаньську першу педагогічну школу (нині Хунанський перший педагогічний інститут). Працювала в сільській школі та Хунаньському видавництві дитячої та юнацької літератури. Була запрошеним експертом і членом журі премії «Білка» Китайського відділення Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (СВВУ), входила до складу журі Болонської виставки ілюстрацій дитячих книг.

Основний напрям її творчості — книжки-картинки. Серед найвідоміших: «Шостого дня шостого місяця сушать драконові шати», «Історія про персикове джерело», «Гарні китайські історії» та інші. Перші ілюстровані книги на основі фольклору з'явилися у 1970-х роках; згодом мисткиня здобула міжнародне визнання.

У 1993 році отримала премію «Золоте яблуко» на Братиславській міжнародній виставці дитячої книги (BIB), ставши першою громадянкою Китаю, відзначеною цією нагородою. У 1996 році створила книжку «Історія про персикове джерело», уривок з якої було включено до підручника японської мови для початкової школи.

У 1997 році опублікувала працю «Моя теорія книжок-картинок». Її книги поєднують текст і зображення в єдину систему, де ілюстрація часто виконує самостійну нарративну функцію.

Після виходу на пенсію повністю присвятила себе творчості. Серед створених у цей період книг: «Гарні історії Китаю», «Король Лір», «Ганьцзян і Моє», «Дівчина-равлик» та інші. У 2019 році у співавторстві з Чжун Шухе опублікувала «Підручник коротких малюнків».

Останні роки позначені низкою відзнак: премія «Особливий внесок» Міжнародної літературної премії імені Чень Бочуя²² (2022); почесне звання «Видатний майстер Китаю» на Болонському міжнародному ярмарку дитячої книги (2024); премія «Мейюй» Хуамао²³ (2024). У 2025 році на Болонському міжнародному ярмарку дитячої книги відбулася її персональна виставка «Повертаючись до джерел традиції, малюючи красу дитячої невинності: художній світ творів Цай Гао».

У 2026 році Цай Гао удостоєна Міжнародної премії імені Ганса Крістіана Андерсена.

Творчість художниці вирізняється зв'язком із традиційною культурою Китаю, майстерністю та емоційною виразністю.

22 Chen Bochui International Children's Literature Award (陈伯吹国际儿童文学奖) – міжнародна китайська премія у сфері дитячої літератури, що відзначає твори та внесок авторів і ілюстраторів

23 Huamao Meiyu Award (华茂美育奖) – китайська відзнака у галузі естетичної освіти та дитячої книги, що присуджується за художні досягнення у сфері ілюстрації та книжкової культури

У роботі використана інформація з відкритих джерел, у т.ч. персональних сайтів авторів та ілюстраторів–лауреатів:

Bologna Ragazzi Award [Електронний ресурс] // Biblioteca.salaborsa.ragazzi : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.bibliotecasalaborsa.it/ragazzi/documenti/8973>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Caldecott Medal [Електронний ресурс] // ALA American Library Association : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.ala.org/alsc/awardsgrants/bookmedia/caldecottmedal/caldecottmedal>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Citrouille Hebro [Електронний ресурс] : le blog des librairies sorcières. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://librairies-sorcières.blogspot.com/>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Digitálna BIBIANA/ BienáleilustráciíBratislava[Електронний ресурс] // BIBIANA –international House of Art for Children : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.bibliotecasalaborsa.it/ragazzi/documenti/8973>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Edwards Award [Електронний ресурс] // ALA American Library Association : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.ala.org/yalsa/edwards-award#previous>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Eleanor Farjeon Award [Електронний ресурс] // Wikipedia : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Eleanor_Farjeon_Award. — Назва з екрана. — Дата звернення: 20.04.2020.

Kate Greenaway Medal [Електронний ресурс] // Central Connecticut State University : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://web.ccsu.edu/library/nadeau/award%20books/KateGreenaway.htm>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Livro do Ano [Електронний ресурс] // Jabuti : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.premiojabuti.com.br/livro-do-ano/>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 20.04.2020.

National Book Awards [Електронний ресурс] // National Book Foundation : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.nationalbook.org/national-book-awards/>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Suzy Lee (Сьюзи Ли) - Мир глазами ребёнка [Електронний ресурс] : [корейська художниця] // Livejournal : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://lida-art.livejournal.com/3857.html/>. — Назва з екрана.

The 2019 New York Times/New York Public Library Best Illustrated Children's Books [Електронний ресурс] // The New York Times : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2019/11/01/books/review/best-illustrated-childrens-books-2019.html>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

The Coretta Scott King Book Awards [Електронний ресурс] // ALA American Library Association : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.ala.org/yalsa/edwards-award#previous>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

White Ravens [Електронний ресурс] // International Children's Digital Library : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.childrenslibrary.org/servlet/WhiteRavens>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Zilveren Griffel [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. — Електрон. дані. — Режим доступу: https://nl.wikipedia.org/wiki/Zilveren_Griffel. — Назва з екрана. — Дата звернення: 20.04.2020.

НАЦІОНАЛЬНА
БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ для дітей

Національна бібліотека України для дітей
вул. Януша Корчака (Баумана), 60,
м. Київ, 03190
Тел/факс. 400-65-87, тел. 400-05-01, 400-70-91
<https://www.chl.kiev.ua>
e-mail: library@chl.kiev.ua